

МІСЦЕ РИНКУ ОСОБОВОГО СТРАХУВАННЯ В РИНКОВІЙ СИСТЕМІ І ЙОГО СЕГМЕНТАЦІЯ

*ХУДОЛІЙ Л.М., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР., СОБКО І.В.,
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ*

Постановка проблеми. Визначення місця ринку особового страхування в системі ринків є досить важливим для ідентифікації його сутності і встановлення ролі у розвитку економіки держави, для розуміння глибини можливої сегментації. Класифікація є важливою не лише з позицій теоретичного дослідження, але і в методичному та практичному аспектах для визначення ємності ринку, формування пропозиції, коректного порівняння зі світовим та аналогічними національними ринками

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою визначення сутності ринків займалися вчені Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Грішнова О.А., Єщенко П.С., Класифікації фінансових ринків присвячені роботи Опаріна В.М., Еш С.М., Буднік М.М., Марюшева Л.С.

Цілі статті. Визначити економічну сутність ринку особового страхування, його специфіку і його сегменти для подальшого аналізу і прогнозування кон'юнктури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна економіка є складним організмом, що складається з великої кількості різноманітних виробничих, комерційних, фінансових та інформаційних структур, що взаємодіють між собою продаючи і купуючи товари і послуги, створюючи ринкову систему.

«Ринок – це сукупність економічних відносин, що виникають між виробниками і споживачами у процесі вільного еквівалентного обміну виробленими благами (послугами), який організований за законами товарного виробництва і грошового обігу» [1].

Таким чином, ринок забезпечує зв'язок між виробництвом і споживанням, пропорційність процесу відтворення, збалансовує попит та пропозицію. В процесі свого функціонування ринок виконує регульовальну, стимуляційну, розподільчу, інтеграційну та ціноутворювальну функції [2].

На ринку проводиться купівля-продаж різноманітних товарів та послуг – об'єктів обміну, що спричинило поділ ринку на ринок засобів виробництва, праці, капіталу, споживчих товарів і послуг [3].

Фінансовий ринок – це сукупність обмінно-перерозподільних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та інвестиційної діяльності. Об'єктивною передумовою виникнення фінансового ринку є потреба у збалансуванні фінансових ресурсів із джерелами їх забезпечення [4].

Товаром на фінансовому ринку є: цінні папери, грошово-кредитні ресурси та фінансові послуги. Відповідно, за ознакою предмету продажу на агрегованому фінансовому ринку можуть бути виділені сегменти: ринку цінних паперів(фондовий ринок), грошово-кредитних ресурсів та фінансових послуг.

Фінансові послуги – операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, – і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів [5].

Ринок фінансових послуг є також досить неоднорідним: об'єктом-купівлі продажу на ньому виступають страхові послуги, послуги довірчого управління активами, послуги з обміну валют, з фінансового лізингу, з переказу коштів, з емісії платіжних документів, платіжних карток та/або їх обслуговування, з клірингу та інших форм розрахунків.

Розглянемо сутність страхової послуги. Вона містить всі ознаки фінансової послуги: надається лише спеціалізованими організаціями; надання послуги оформлюється юридично; пов'язана лише з перерозподільними відносинами, здійснюється в інтересах третіх осіб. Також вона має свої особливості: наявність яскраво вираженого ризикового характеру; надання послуги в межах замкненого кола учасників; існування добровільної та обов'язкової форм страхування. Це спричинило виокремлення страхової послуги в окреме поняття.

Страхова послуга – це фінансова послуга у вигляді продажу юридично оформлених зобов'язань з надання страхового захисту, яку пропонують на ринку потенційним страхувальникам. Вона формує ринок страхових послуг

Отже ринок страхових послуг це складова ринку фінансових послуг, об'єктом купівлі-продажу на якому є специфічний товар - страхова послуга. З іншого боку, страховий ринок може розглядатися і як складова ринку споживчих послуг, а деякі його частини - як ринок капіталу.

Види ринків страхових послуг

<i>Ринок страхових послуг</i>								
<i>Послуга майнового страхування</i>			<i>Послуга страхування відповідальності</i>			<i>Послуга особового страхування</i>		
Майна юридичних осіб	Майна фізичних осіб	Фінансово-кредитних ризиків	Цивільно-правової	Професійної	Інших видів	Від нещасних випадків	Медичного	Життя
<i>Ринок споживчих послуг</i>								<i>Ринок капіталу</i>

Оскільки страхувати можливо різноманітні об'єкти, це призвело до поділу ринку страхових послуг на три субринки, кожен з яких має свої особливості та представлений конкретним видом страхових послуг.

Відповідно до класифікації ринку страхових послуг, він складається з субринків послуг майнового страхування, відповідальності та особового страхування.

Субринок послуг майнового страхування – це частина ринку страхових послуг, предметом якого є майнові інтереси, пов'язані з володінням, розпорядженням і користуванням майном. Особливості послуг страхування майна: об'єкт має вартісну оцінку; страхова сума не може перевищувати дійсної залишкової вартості майна; короткостроковість; підставою для відшкодування є наявність збитків, а не факт пошкодження, крадіжки, втрати чи знищення об'єкта страхування.

Субринок послуг страхування відповідальності - це частина ринку страхових послуг, предметом якого є майнові інтереси, пов'язані з відшкодуванням збитків, заподіяних застрахованою особою здоров'ю, життю фізичних осіб та/або майну юридичних, фізичних осіб. Ознаки послуг страхування відповідальності: бенефіціаром є третя особа; вартість об'єкта страхування наперед невідома; страхова сума встановлюється в страховому полісі як ліміт (межа) відповідальності, понад яку застрахована особа покриває збитки самостійно, короткостроковість.

Субринки послуг особового страхування - це частина ринку страхових послуг, предметом якого є майнові інтереси, пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковим доходом застрахованої особи. До характерних особливостей цього сегменту ринку страхових послуг відноситься те, що застрахованою особою може бути лише фізична особа, об'єкт страхування не має вартісної оцінки; страхова сума залежить від платоспроможності страхувальника.

В законі України «Про страхування», стаття 4 та в частині досліджуваної літератури вживається термін «особисте» страхування [6]. В частині наукової літератури поняття «особисте» та «особове» страхування ототожнюються або ж використовується лише поняття «особисте страхування» [7].

Розглянемо сутність понять особистість та особа.

Тлумачні словники наводять безліч визначень цих понять, які можна згрупувати в наступні визначення [8].

Особистість – конкретна людина з погляду її культури, особливостей характеру та поведінки. Дане поняття прирівнюють до поняття індивідуальність.

Особа – окрема людина індивід. Її ототожнюють з поняттям індивід, інколи розглядають як індивідуальність або особистість. Слід зазначити, що у поняття «особа» є ще ряд інших тлумачень, проте не одне з них не є актуальним в контексті даного дослідження.

На основі аналізу понять особа та особистість можемо зробити висновок, що поняття «особисте страхування» є не зовсім коректним і не відповідає змісту даної послуги, адже культура, особливості характеру та поведінки не є страховими об'єктами.

Оскільки субринки послуг майнового страхування та послуг страхування відповідальності отримали свої назви у відповідності до об'єктів страхування – майна та відповідальності відповідно, пропонується замінити існуюче поняття «особисте страхування» на «особове страхування», яке точніше розкриває сутність послуги та відповідає логіці найменування інших субринків та видів страхування.

Висновок. Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що ринок послуг з особового страхування це сегмент ринку страхових послуг, який в свою чергу є складовою ринку фінансових послуг, на якому об'єктом купівлі-продажу виступають різноманітні фінансові послуги. З іншого боку, ринок послуг з особового страхування виступає сегментом споживчого ринку, на якому реалізуються послуги для населення. Також варто зазначити, що один з видів послуг з

особового страхування – послуги зі страхування життя - можна віднести до ринку капіталів. Такою складною є природа цього ринку, яку слід враховувати при визначенні його сутності і розробці методики дослідження попиту і пропозиції на ньому.

Відтак визначити сутність його можна наступним чином. Субринок особового страхування – система економічних відносин щодо купівлі-продажу страхових послуг, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та доходом застрахованої особи.

Література.

1. Основи економічної теорії: [підручник] / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. **А. С. Шевченко**. – Х. : Право, 2008. – 448 с.

2. **Дзюбик С. Д.** Основи економічної теорії: [Навчальний посібник] / **С. Д. Дзюбик, О. С. Рывак** – [3-тє вид., переробл. і доповн.]. – К. : Знання, 2014. – 423 с.

3. Економічна теорія: Політекономія: [Підручник] / За ред. **В.Д. Базилевича**. – [6 видання, перероб. і доп.] – К.: Знання-Прес, 2007. – 719 с.

4. **Mishkin, Frederic S.** The economics of money, banking and financial markets / **Frederic S. Mishkin, Apostolos Serletis**. 4th Canadian ed., 2011.

5. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 2002. - № 1 // Відомості Верховної Ради України (ВВР) № 1. – 2002.

6. Закон України «Про страхування» від 1996. – № 18 // Відомості Верховної Ради України (ВВР) № 18. – 1996.

7. **Внукова Н.М.** Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / [**Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко А.В.** та ін.]; За загальною редакцією проф. **Внукової Н.М.** – Харків : Бурун Книга, 2004. – 376 с.

8. Словник української мови [Текст] / [**В. М. Білоноженко, А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк** та ін.; відп. ред. **В. В. Жайворонюк**]. – Київ : Просвіта, 2012. – 1316 с.

Reference.

1. **Shevchenko L. S.** (Ed.). (2008) *Osnovy ekonomichnoi teorii: Pidruchnyk* [Foundations of economic theory: textbook]. Kharkiv: Pravo, p. 448 [in Ukrainian]

2. **Dziubyk S. D., & Ryvak O. S.** (2014). *Osnovy ekonomichnoi teorii* [Foundations of economic theory]. (3d ed.). Kyiv: Znannia, p. 423 [in Ukrainian].

3. **Bazylevych V. D.** (Ed.). (2007) *Ekonomichna teoriia: Politekonomiia* [Economic theory: Political economy]. (6d ed.). Kyiv: Znannia-Pres, p. 719 [in Ukrainian].

4. **Mishkin, Frederic S.** (2011). The economics of money, banking and financial markets. Frederic S. Mishkin, Apostolos Serletis. 4th Canadian ed. [in English].

5. Zakon Ukrainy «Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh» vid 2002. – № 1 [The law of Ukraine «On finance service and government regulation of financial services markets» from 2002 No 1]. (2002). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – The Supreme Council of Ukraine*, No 1 [in Ukrainian].

6. Zakon Ukrainy «Pro strakhuvannya» vid 1996. – № 1 [The law of Ukraine «On insurance» from 1996 No 1.]. (1996). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – The Supreme Council of Ukraine*, No 18 [in Ukrainian].

7. **Vnukova N. M., Uspalenko V. I., & Vremenko L. V.** et al. (2004). *Strakhuvannya: teoriia ta praktyka: Navchalno-metodychnyi posibnyk [Insurance: theory and practice: textbook]. N.M. Vnukovova* (Ed.) Kharkiv: Burun Knyha, p. 376 [in Ukrainian].

8. **Bilonozhenko V. M., Buriachok A. A., Hnatiuk H. M.** et al. (2012). *Slovyk ukrainskoi mowy [Dictionary of the Ukrainian language]. V.V. Zhaivoronok* (Ed.). Kyiv : Prosvita, p. 1316 [in Ukrainian].

Анотація.

Худолий А.М., Собко І.В. Місце ринку особового страхування в ринковій системі і його сегментація.

В даній статті визначено сутність і місце ринку послуг з особового страхування в системі ринків страхових послуг, розглянуто особливості кожного з субринків, які спричинили його сегментацію. Встановлено, що ринок страхових послуг є водночас частиною ринку фінансових послуг і ринку споживчих послуг, а деякі з його сегментів можна віднести до ринку капіталу. Результати цього дослідження дають змогу провести подальше вивчення ринку та проаналізувати його кон'юнктуру, що дозволить ефективно регулювати даний ринок та висвітлити можливість отримання економічних вигід його суб'єктами.

При дослідженні були використані загальнонаукові методи: синтез – для побудови визначень та аналіз – для проведення класифікації ринку. В науковій роботі виявлено, що поняття "особисте страхування" не відповідає змісту послуги та було запропоновано нове - "особове страхування".

Ключові слова: ринок фінансових послуг, страхова послуга, ринок страхових послуг, особа, особистість, субринки послуг з особового страхування.

Аннотация.

Худолий А.М., Собко И.В. Место рынка личного страхования в рыночной системе и его сегментация.

В этой статье определена сущность и место рынка услуг личного страхования в системе рынков страховых услуг, рассмотрено особенности каждого с субрынков, которые обусловили его сегментацию. Определено, что рынок страховых услуг является одновременно частью рынка финансовых услуг и рынка потребительских услуг, а некоторые его части возможно отнести к рынку капиталов. Результаты исследования дают возможность провести дальнейшее изучение рынка та проанализировать его конъюнктуру, что позволит эффективно регулировать данный рынок та покажет возможность получения экономических выгод его субъектами.

В исследовании были использованы общенаучные методы: синтез – для построения определений и анализ – для проведения классификации рынка.

Ключевые слова: рынок финансовых услуг, страховая услуга, рынок страховых услуг, субрынок услуг личного страхования.

Abstract.

Khudoliy L., Sobko I. Place of market of personal insurance in the market system and its segmentation.

The article was considered with the essence of the individual insurance market. This paper shows the characteristics of each kind of insurance market, which caused its division into different types: individual, liability and property insurance market. It was noted that the individual insurance market is a part of the financial market and the consumer services market at the same time. Also some its segment – life insurance market – is a part of capital market. The research result gives opportunity to carry out further exploration and to conduct an analysis of market conditions.

There were used following methods: analysis to conduct a classification and synthesis to create definitions.

Key words: market of financial services, insurance service, market of insurance services, person, individual.

УДК 33.338.432

**СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ВИРОБНИЦТВА РАЙОНІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**Шиян Д.В., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ,
БОГДАНОВИЧ О.А., СТАРШИЙ ВИКАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми в загальному вигляді. Основною метою спеціалізації сільського господарства є систематичне збільшення виробництва тієї продукції, для створення якої в даному районі є найбільш сприятливі природні і економічні умови, які дозволяють виробляти її з найменшими затратами.

Функціонування сільськогосподарських товаровиробників в умовах ринкової економіки та системних трансформаційних процесів